
BOEKBESPREKINGEN

Dr. W. de Vries, Groninger Plaatsnamen, voor de druk bezorgd door Prof. Dr. G. S. Overdiep. 336 blz. J. B. Wolters' Uitg. Maatschappij, Groningen, 1946. f 11,50.

Het is een bekend feit, dat de Romantiek als geestelijke stroming in Nederland niet die invloed heeft gehad, welke haar in verschillende andere West-Europese landen mag worden toegekend. Toch is haar invloed op het geestesleven van de vorige eeuw duidelijk en onmiskenbaar. Eén der meest opvallende uitingen van de geest van de Romantiek is de grote liefde en belangstelling, welke tot ver in de 19de eeuw heeft bestaan voor de locale geschiedenis en de daar min of meer in overlopende plaatsbeschrijving en locale historische geografie. Verrassend veel, naar verhouding enorm veel meer dan in onze tijd, is in de vorige eeuw op dit gebied geschreven en gelezen. Zoals de wetenschapsbeoefening in het algemeen, stond ook deze locale geschiedschrijving toen veel dichterbij het grote publiek van de algemeen ontwikkelden dan thans het geval is. Niet alleen lazen deze het geschrevene met belangstelling, doch voor het grootste deel kwam deze literatuur uit hun eigen kring voort. Het waren niet de vak-historici, die hierin het grootste aandeel hadden, doch burgemeesters, schoolmeesters, predikanten, dorpsmedici, kooplieden en zelfs boeren, die in hun vrije tijd uit liefhebberij zich verdiepten in de geschiedenis van hun streek. Natuurlijk draagt hun werk de sporen van hun in onze ogen onvoldoende scholing. Wat thans nog door vakmensen op dit gebied wordt gedaan, is oneindig veel grondiger en kritischer; wie er in de practijk mee te maken heeft gehad, weet, hoe voorzichtig men met deze 19de eeuwse schrijvers moet zijn. De locale geschiedschrijving echter als cultuurgoed is sedert de vorige eeuw sterk in betekenis achteruitgegaan. Uitzonderingen daargelaten, is ze meer en meer geworden tot de bezigheid van een klein clubje ingewijden; de kring van dilettanten, die in haar in de vorige eeuw levensvulling en culturele verheffing vond, is grotendeels verdwenen.

Het was in deze 19de eeuwse sfeer van belangstelling voor eigen geschiedenis en plaatsbeschrijving, dat het onderzoek naar de betekenis van aardrijkskundige namen in eigen omgeving tot ontwikkeling kwam. Het lag wel voor de hand; voor romantisch-historisch voelenden ligt er veel aantrekkelijks in om uit de betekenis van deze namen iets af te leiden over de vroegste geschiedenis van de betreffende plaats of streek, die overigens meestal in het duister gehuld bleef. Zo werd deze naamduiding tot een geliefkoosd onderdeel van het werk van de 19de eeuwse amateurhistorici en plaatsbeschrijvers. Ook op dit terrein hebben de belangstellende leken echter de vlag moeten strijken voor taalkundigen en historici van professie en niet alleen de groep van degenen, die zich hiermee actief bezig houden, doch ook van hen, welke werkelijk belang stellen in de resultaten van hun werk, is hiermee sterk ineengeschrompeld. Behalve voor vaklieden op het gebied van de taalkunde, is de aardigheid er grotendeels af. In het kader van de romantiserende geschiedschrijving of plaatsbeschrijving paste de naamduiding en gaf daaraan een aardige noot. Als gespecialiseerd stuk taalkunde is ze eerbiedwaardig, doch voor vrijwel iedereen ongelooflijk vervelend. Wie leest met genoegen de „Nomina Geographica Neerlandica”, waarin, zoals bekend, voor het land als geheel de naamduiding wetenschappelijk is gekanaliseerd?

Het werk van Dr. de Vries over de Groninger plaatsnamen behoort geheel tot de gespecialiseerde vakwetenschap. Het richt zich feitelijk alleen tot taalkundigen, al ver-

meldt het uit de aard der zaak veel historische en geografische bijzonderheden. Voor het grootste deel bestaat het uit in alfabetische volgorde gerangschikte geografische namen met de bijbehorende verklaringen. Een poging, om deze naamduiding te plaatsen in het algemene kader van de geografie, de praehistorie en de geschiedenis van Groningen, heeft de schrijver niet gedaan; slechts voor zover dit in verband met de verklaring van de namen nodig is, worden geschiedenis en geografie in het betoog betrokken.

Aan het slot van het boek worden de plaatsnamen van de Woldstreek (de gemeente Slochteren) afzonderlijk behandeld; deze studie van de Woldstreek werd reeds vroeger door de schrijver in kleine kring afzonderlijk verspreid. Ook daar echter, waar hij dus een klein samenhangend geheel behandelt, beperkt hij zich tot de enge taak van de naamduiding; ook daar geen streven om deze te plaatsen in de geschiedenis van het gebied als geheel, of om de geschiedenis als geheel vanuit de naamduiding te bezien.

Het werk maakt op de taalkundige leek de indruk van geschreven te zijn door iemand, die zeer deskundig was en een uitermate grote kennis van dit onderwerp bezat. Dat dit inderdaad zo is, wordt bevestigd door het voorwoord van wijlen Prof. Overdiep, die het boek voor de druk bezorgd heeft. Het zal als betrouwbaar naslawerk dus ongetwijfeld van belangrijke waarde blijken te zijn. Te hopen is echter, dat nog eens een boek wordt geschreven, waarin de zeker interessante uitkomsten van de naamduiding in een breder verband worden geplaatst en daarmee voor de niet-taalkundigen een veel grotere waarde en betekenis krijgen. De tijd, dat de dilettanten zich met succes konden bewegen op het terrein van de locale geschiedschrijving en haar nevengebieden is voorbij, doch het is geenszins noodzakelijk, dat de resultaten van de betreffende wetenschappen slechts voor de engere vakgenoten aantrekkelijk en bereikbaar zijn. Door deze resultaten in verband te brengen met die van andere wetenschappen en tot een samenhangend geheel te vormen, wordt niet alleen hun culturele waarde, maar ook hun wetenschappelijke betekenis aanzienlijk verhoogd.

E. W. HOFSTEE.

Psychotechniek, onder redactie van Dr. Ph. M. van der Heyden. Deel I, nummer 1: Mens en Levensmilieu; nummer 2: Het arbeidsveld der psychotechniek. J. B. Wolters' Uitg. Mij. N. V. Groningen, Batavia 1947, 245 blz. Prijs Deel I f 15,75.

Deze twee nummers vormen de eerste twee uit een reeks van vier nummers, die tezamen deel I uitmaken van een sociaal- en bedrijfspsychologische monographieënreeks. De redacteur Dr. Ph. M. van der Heyden is Directeur van het Amsterdams Psychotechnisch Laboratorium en veel materiaal is in deze twee monographieën verwerkt, dat hij uit zijn onderzoekingen in genoemd laboratorium heeft verkregen.

Daardoor staat de hoge waarde van dit materiaal, waarop zijn beschouwingen zijn gebaseerd, vast.

In het algemeen werkt hij in deze monographieën de grondslagen uit, die hij reeds heeft vastgelegd in zijn werk „De culturele betekenis der psychotechniek” (Wolters, 1941); een werk dat in dit tijdschrift werd beoordeeld in jaargang 1941.

Zoals reeds toen werd opgemerkt, is het werk van Van der Heyden uitermate belangrijk door het inzicht dat het geeft in de psychische verschillen tussen mensen en in de sociaal-psychologische structuren der samenleving.

Niet alleen de psychologie en psychotechniek, doch ook de biologie (erfelijkheidsleer) en de sociologie worden in de onderhavige monographie in het geding gebracht, waar het gaat om de maatschappelijke bestudering van de arbeid op cultureel gebied over te brengen.

In no. 1, Mens en Levensmilieu, wordt vooral het intelligentieprobleem individueel